

Wyrok z dnia 4 lipca 2000 r.

II UKN 55/00

Okres ostatnich dziesięciu lat, w którym należy udowodnić 20 kwartałów podlegania ubezpieczeniu (art. 21 ust. 3 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników, jednolity tekst: Dz.U. z 1998 r. Nr 7, poz. 25 ze zm.) powinien być liczony wstecz od daty zgłoszenia wniosku i nie może być przesunięty w przypadku kontynuowania ubezpieczenia po złożeniu odwołania od decyzji odmawiającej przyznania prawa do renty rolniczej.

Przewodniczący SSN Krystyna Bednarczyk (sprawozdawca), Sędziowie SN:
Andrzej Kijowski, Stefania Szymańska.

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu w dniu 4 lipca 2000 r. sprawy z wniosku Małgorzaty S. przeciwko Kasie Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego-Oddziałowi Regionalnemu w K. o rentę rolniczą, na skutek kasacji wnioskodawczyni od wyroku Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 4 listopada 1999 r. [...]

o d d a l i ł kasację.

U z a s a d n i e

Decyzją z dnia 8 maja 1998 r. Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego-Oddział Regionalny w K. odmówiła przyznania wnioskodawczyni Małgorzacie S. prawa do renty rolniczej wobec braku wymaganego okresu ubezpieczenia 20 kwartałów w ciągu ostatniego dziesięciolecia przed zgłoszeniem wniosku.

Po rozpoznaniu odwołania wnioskodawczyni od tej decyzji Sąd Okręgowy-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Koszalinie wyrokiem z dnia 15 lipca 1999 r. [...] zmienił zaskarżoną decyzję i przyznał wnioskodawczyni prawo do renty rolniczej na stałe od 1 lipca 1999 r. Sąd ustalił, że wniosek o rentę wnioskodawczyni złożyła w dniu 27 kwietnia 1998 r. Z opinii biegłych lekarzy wynika, że od wiosny 1998 r. wnioskodawczyni jest długotrwale niezdolna do pracy w gospodarstwie rolnym. W toku postępowania wnioskodawczyni opłacała składki na ubezpieczenie społeczne rolni-

ków i do końca drugiego kwartału 1999 r. okres ubezpieczenia wyniósł 20 kwartałów. Od lipca 1999 r. wnioskodawczyni spełnia wszystkie warunki wymagane do przyznania renty rolniczej.

Od tego wyroku wniosła apelację Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego-Oddział Regionalny w K. zarzucając, że zaskarżony wyrok zapadł z naruszeniem art. 21 ust. 1 pkt 6 i ust. 5 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (jednolity tekst: Dz.U. z 1998 r. Nr 7, poz. 25) bowiem na dzień zgłoszenia ponownego wniosku – 17 czerwca 1999 r. okres ubezpieczenia wnioskodawczyni wynosi 19 kwartałów.

Wyrokiem z dnia 4 listopada 1999 r. Sąd Apelacyjny-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Gdańsku zmienił zaskarżony wyrok w ten sposób, że oddalił odwołanie, a ponowny wniosek o rentę rolniczą z dnia 17 czerwca 1999 r. przekazał do rozpoznania Kasie Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego-Oddziałowi Regionalnemu w K. Sąd Apelacyjny uznał za uzasadniony zarzut naruszenia prawa materialnego, bowiem zgodnie z art. 21 ust. 1 pkt 5 i ust. 5 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników wymagany okres ubezpieczenia dla wnioskodawczyni, której niezdolność do pracy powstała po ukończeniu 30 lat, wynosi 20 kwartałów w dziesięcioleciu liczonym wstecz od złożenia wniosku o rentę. Wniosek został zgłoszony 27 kwietnia 1998 r. a w dziesięcioleciu przypadającym od 27 kwietnia 1988 r. udowodniony okres ubezpieczenia wyniósł 16 kwartałów, licząc do końca drugiego kwartału 1998 r. Wobec niespełnienia warunku określonego w powołanym przepisie odwołanie podlega oddaleniu. Do rozpoznania ponownego wniosku z dnia 17 czerwca 1999 r. właściwy jest organ rentowy, zatem wniosek został przekazany temu organowi na podstawie art. 464 § 1 KPC.

Wyrok ten zaskarżyła kasacją wnioskodawczyni i opierając kasację na podstawie naruszenia przepisów postępowania – art. 316 § 1 KPC w związku z art. 391 KPC – wniosła o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu w Gdańsku do ponownego rozpoznania. W uzasadnieniu kasacji wnioskodawczyni podniosła, że na dzień 17 września 1999 r. spełniła warunek posiadania 20 kwartałów ubezpieczenia w dziesięcioleciu liczonym wstecz od tej daty. Oddalenie odwołania było niedopuszczalne w sytuacji, gdy w toku postępowania apelacyjnego wnioskodawczyni spełniła warunki wymagane do przyznania renty. Przepis art. 316 § 1 KPC ma zastosowanie w postępowaniu apelacyjnym, zatem Sąd Apelacyjny powinien wziąć pod uwagę zmiany w stanie faktycznym. W wyroku z dnia 10 marca 1998

r., II UKN 555/97 (OSNAPiUS 1999 nr 5, poz. 18) Sąd Najwyższy wyraził pogląd, że sąd ocenia legalność decyzji rentowej według stanu rzeczy istniejącego w dacie jej wydania. Sąd jednakże może przyznać ubezpieczonemu świadczenie, jeżeli warunki je uzasadniające zostały spełnione po wydaniu zaskarżonej decyzji. Pogląd ten ma zastosowanie w niniejszej sprawie.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 316 § 1 KPC zasądzeniu roszczenia nie stoi na przeszkodzie okoliczność, że stało się ono wymagalne w toku sprawy. Stosowanie tego przepisu w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych jest ograniczone ze względu na szczególny tryb postępowania w tych sprawach. W postępowaniu toczącym się na zasadach ogólnych żądanie zgłoszone w sposób przepisany prawem musi być przez sąd rozpoznane. Natomiast w postępowaniu w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych zgodnie z art. 477⁹ KPC sąd rozpoznaje odwołania od decyzji organu rentowego. Zasadą w tym postępowaniu jest ocena legalności decyzji rentowej według stanu rzeczy istniejącego w chwili jej wydania, co stwierdził Sąd Najwyższy w powołanym w kasacji wyroku z dnia 10 marca 1998 r., II UKN 555/97 (OSNAPiUS 1999 nr 5, poz. 181). Odstępstwa od tej zasady są dopuszczalne na podstawie art. 316 § 1 KPC ze względów ekonomii procesowej. Ogólnie rzecz biorąc sąd może zmienić decyzję organu rentowego i przyznać prawo do świadczeń, jeżeli podstawą odmowy przyznania świadczenia było niespełnienie któregoś z wymaganych warunków, a w toku postępowania sądowego warunek ten został spełniony. Taka sytuacja może wystąpić, gdy prawa do świadczeń odmówiono z powodu braku niezdolności do pracy lub wymaganego wieku, a zainteresowany, spełniający pozostałe warunki, stał się niezdolny do pracy lub osiągnął wymagany wiek w toku postępowania sądowego. Możliwe jest także uzupełnienie brakującego okresu ubezpieczenia w toku postępowania sądowego, jeżeli przepisy nie przewidują ograniczenia czasowego i pozwalają na uwzględnienie całego okresu prowadzenia działalności podlegającej ubezpieczeniu społecznemu. W takim przypadku świadczenie może być przyznane od daty spełnienia brakującego warunku.

W niniejszej sprawie podstawą odmowy przyznania prawa do świadczeń było niespełnienie warunku posiadania wymaganego okresu ubezpieczenia. Warunek ten został określony w art. 21 ust. 1 pkt 5 i ust. 3 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o

ubezpieczeniu społecznym rolników na 20 kwartałów dla osoby, której niezdolność do pracy w gospodarstwie rolnym powstała po ukończeniu 30 lat, przy czym okres ten powinien przypadać w ciągu ostatnich dziesięciu lat przed zgłoszeniem wniosku o rentę inwalidzką rolniczą. Ze sformułowania tego przepisu wynika, że warunek ten nie może być spełniony w postępowaniu sądowym.

W powołanym wyroku Sąd Najwyższy nie uznał za uchybienie, przyznania prawa do świadczeń osobie, która spełniła warunek posiadania wymaganego okresu ubezpieczenia w ostatnim dziesięcioleciu w toku postępowania przed sądem pierwszej instancji. Nastąpiło to w sytuacji, gdy wystarczyło uzupełnienie brakującego okresu ubezpieczenia i nie było potrzeby ponownego przeliczania okresów ubezpieczenia w związku ze zmianą dziesięciolecia, w którym ten okres był liczony. Jednakże orzeczenia w tej konkretnej sprawie, nie można traktować jako zasady ogólnie obowiązującej, zwłaszcza w sytuacji, gdy żąda się uwzględnienia dodatkowych okresów ubezpieczenia przypadających po wydaniu wyroku sądu pierwszej instancji, a okresy ubezpieczenia muszą być przeliczane na nowo z uwzględnieniem dodatkowych okresów i pominięciem okresów już uwzględnionych.

Zgodnie z art. 477⁹ § 1 i 2 KPC postępowanie sądowe wszczyna się po wniesieniu odwołania od decyzji organu rentowego. Wydanie decyzji w sprawach o świadczenia poprzedzone jest wnioskiem o ich przyznanie. Wymagany okres ubezpieczenia liczony jest w dziesięcioleciu przypadającym wstecz od zgłoszenia wniosku, zatem dalsze okresy podlegania ubezpieczeniu przypadające w toku postępowania sądowego nie wchodzą w skład tego dziesięciolecia. Nie ma podstawy do uwzględnienia okresów ubezpieczenia w ciągu ostatnich dziesięciu lat od daty ponownego zgłoszenia żądania w toku postępowania sądowego, a tym bardziej w dziesięcioleciu liczonym wstecz od dowolnej daty przypadającej w toku postępowania sądowego, jak żąda się tego w kasacji. Zgodnie z powołanym przepisem art. 21 ust. 3 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników okres ostatnich dziesięciu lat, w którym należy udowodnić 20 kwartałów podlegania ubezpieczeniu musi być liczony wstecz od daty zgłoszenia wniosku i okres ten nie może być przesunięty w przypadku kontynuowania ubezpieczenia po złożeniu odwołania od decyzji odmawiającej przyznania prawa do renty rolniczej.

Zgłoszenie nowego żądania w toku postępowania sądowego może być uznane za złożenie wniosku. Jednakże przepisy KPC nie pozwalają sądowi na merytoryczne rozpoznanie wniosku o świadczenie z pominięciem organu rentowego.

Sąd rozpoznaje tylko odwołanie od decyzji organu rentowego (art. 477⁹ § 1 KPC) lub odwołanie na bezczynność organu rentowego (art. 477⁹ § 4 KPC). Przepis art. 477¹⁰ § 2 KPC stanowi, że nowe żądanie zgłoszone w toku postępowania sądowego sąd przyjmuje do protokołu i przekazuje do rozpoznania organowi rentowemu. Sąd Apelacyjny orzekł zgodnie z tym przepisem przekazując nowy wniosek z dnia 17 czerwca 1999 r. do rozpoznania organowi rentowemu.

Ponieważ wnioskodawczyni mimo zgłoszenia nowego wniosku podtrzymywała poprzednie żądanie Sąd Apelacyjny musiał orzec o tym żądaniu przy przyjęciu, że wniosek o rentę inwalidzką rolniczą został zgłoszony 27 kwietnia 1998 r. Przy takim założeniu prawidłowość rozstrzygnięcia nie jest w kasacji kwestionowana.

Z tych przyczyn Sąd Najwyższy w oparciu o przepis art. 393¹² KPC oddalił kasację jako pozbawioną usprawiedliwionych podstaw.

=====